

3

Obr. 3. Profesor Škabrada v atelieru na FA ČVUT. Foto: Tomáš Efler, 2010.

tematičnosti dal tomuto interdisciplinárnímu oboru neskutečný impuls. Vzájemné obohacování v jeho práci se studenty bylo patrné na každém kroku. Nelze zapomenout, jak v zadávaných seminárních pracích studenti nosili dílčí kamínky do rychle se skládající mozaiky, každý rád něčím přispěl. Posun ve znalostech nejlépe vynikne, pokud srovnáme skriptu Jana Muka Historické konstrukce vydaná v roce 1995 a Jiřího knihu Konstrukce historických staveb z roku 2003. Přelom tisíciletí byl z dnešního pohledu průkopnickou dobou neméně přelomových objevů. Skupina nadšenců v této době nalézala nepoznané či dávno zapomenuté na každém kroku. Potřeba vzájemného informování o nových objevech vyústila jak v založení do dnes fungující tradice dvou řad oborových konferencí, tak i v založení Sdružení pro stavebněhistorický průzkum. U všech těchto akcí byl Jirka jedním z klíčových iniciátorů. Bez Jirkových letních škol na tvrzi Sudkův Důl by asi nevznikla řada konferencí Dějiny staveb. Fakulta architektury tehdy působila jako středobod setkávání počínaje studenty přes absolventy až po další kolegy přicházející zvenku.

Skutečných životních učitelů má každý málo, já osobně mám dva. Jedním z nich je nynější oslavenec. Je škoda, že s ohledem na moje současné zaneprázdnění není čas na každodenní spolupráci v tom rozsahu, jaký jsem mohl vedle Jiřího Škabradu na Fakultě architektury ČVUT zažít.

Přeji profesoru Jiřímu Škabradovi mnoho zdraví, aby mohl dále pokračovat ve své práci, kterou zásadně posunul náš obor a nás všechny. Vše nejlepší, oslavenče!

Martin EBEL

Kapitola čtvrtá

Je to již 18 let, co jsem s čerstvým diplomem opustil brány své alma mater – Fakulty architektury ČVUT v Praze. Mnohé z toho, co jsem se na této škole naučil či zažil, se již nenávratně vytratilo z mysli i vzpomín-

nek. Některé z nabytých znalostí jsem nikdy v praxi nevyužil. Studium mi ale přineslo i mnoho skvělých okamžiků a vědomostí, které naopak využívám prakticky denně. Většina z nich je svázána s pedagogy z „devátého patra“, kteří nás učili dějiny architektury a problematiku památkové péče. Mezi (nejen) mými nejoblíbenějšími byl i nynější oslavenec, profesor (tehdy ještě docent) Ing. arch. Jiří Škabrada, CSc.

Konec chodby v 9. patře byl v jinak nevlídné a nevzhledné školní budově ostrovem pozitivní deviace. Zde se člověk mohl setkat s jinými podobně naladěnými studenty i pokochat fotografiemi nepovedených domů a projektů na „Tabuli cti“. Především zde ale sídlil pan Učitel Škabrada. Slovo učitel zde používám v plné vážnosti jeho původního významu. Jednou týdně se v pracovně (kterou sdílel s Ing. arch. Milenou Hausarovou) scházela vybraná společnost milovníků historie z řad studentů i dalších pedagogů, navazující svým zaměřením na kdysi slavné „kroužky“ paní docentky Milady Radové.

Jiří Škabrada představoval na Fakultě architektury v 90. letech minulého století nepřehlédnutelný fenomén. Studenti svého učitele milovali. Přednášky z lidové architektury či historických konstrukcí, při nichž nikdy nechyběly vtipné glosy a ironická nadsázka (a někdy černý humor), byly oblíbené a hojně navštěvované. Ještě populárnější pak bývaly exkurze po naší vlasti. Absolvoval jsem jich za studium mnoho: některé monotematické, jen za lidovou architekturou (jižní Čechy, Zubrnice, Třebíz, Zbečno), jiné spojené s dalšími tematickými okruhy ve spolupráci s ostatními pedagogy (třeba severočeské baroko). Při každé zastávce jsme lačně hltali slova svého učitele. V létě pak pro milovníky lidové architektury výuku nahradily zaměřovací akce v Chanovicích a okolí i jinde. Spalo se ve spacácích ve staré barokní sýpce, sloužící jako depozitář klatovského muzea. Večer u ohně pak náš učitel sáhl po kytaře a idyla byla dokonalá.

Ze všeho nejvíce mi ale v paměti utkvěla úžasná dvoudenní exkurze na jaře 1994, o níž se zmíním podrobněji. Směřovala do oblasti Pootaví a Podšumaví s přenocováním v sokolovně ve Volyni. Slunce páliło a vápnem nabílené štíty se ostře rýsovaly proti svěží zelené trávě. Jiří Škabrada nás prováдел mnoha a mnoha vesnicemi, jednou hezčí než druhou. Dobruška, Kojetice, Jiřetice, Libotyně, Lštění, Stachy – Chalupy, Svěradice, Zechovice, Nahořany, Radhostice, Malé Chrástany... Mnoho z těch nádherných míst jsem tehdy spatřil vůbec poprvé, i když díky vlivu svého učitele jsem již nebyl v oboru lidové architektury úplným začátečníkem. Domů jsem si přivezl nejen balíček černobílých negativů plných všech možných štítů a bran, ale i přesvědčení, že právě tudy se bude ubírat moje budoucí profesní dráha. Tato exkurze mi tak doslova a bez nadsázky změnila život.

Jiří Škabrada nás učil dívat se na domy z typologického a konstrukčního hlediska. Pověstnou se stala je-

ho záliba v topeništích, považovaných za srdce každého obytného stavení. Obrovský díl práce – nejen mezi studenty – ale udělal i na poli popularizace naší lidové stavební kultury a historických stavebních konstrukcí. Mnoha lidem otevřel oči a naučil je vnímat a chápat naše vrstevnaté stavební dědictví, další pak svým příkladem přitáhl k tématu lidové architektury, jež se jim pak stala životní vášní či dokonce povoláním.

Proto jsem cítil jako velkou čest, když jsem se spolu s několika dalšími studenty (z nichž někteří jsou do dnes mými kolegy, přáteli a uznávanými profesionály) mohl podílet i na skutečné práci: zaměřování domů, stavebněhistorických průzkumech či přípravě publikací. Ze všeho největší cti se mi ale dostalo v tom, že smím po mnoha letech pokračovat v pedagogické práci Jiřího Škabradu, a to přímo v „jeho“ předmětech: lidová architektura, konstrukce historických staveb a stavebněhistorický průzkum. Při každé přednášce ovšem zjišťuji, jak těžké je přiblížit se nedosažitelné latce jeho výuku.

Svému učiteli děkuji za vše, co jsem se od něj naučil (a jistě ještě v budoucnu naučím) a do dalších šťastných let mu přeji pevné zdraví a také mnoho krásných domů s dýmnými jizbami i bez nich!

Jan PEŠTA

75 let Františka Ledvinky, 40 let jeho života se zubnickým „skanzenem“ a plány do budoucna

Národní památkový ústav zaměstnává stovky kastelánů, řada z nich slouží své památce po celá desetiletí. Jen jeden si však svůj „hrad“ musel vymyslet, vydupat, od základů vybudovat a celých čtyřicet let svého života rozvíjet a zvelebovat. Je jím František Ledvinka, „kastelán“ *Souboru lidových staveb Zubrnice* (původně zakladatel a kastelán *Muzea lidové architektury*), který loni oslavil 75 let, čemuž nelze při jeho činnosti uvěřit...

František Ledvinka se narodil 11. května 1940 v Bratislavě. Po válce se s rodiči přestěhoval do severočeských Malých Žernosek, později do Ústí nad Labem. Lásku k památkám mu vštípl jeho otec, který obdivoval staré hrady a zámky a byl také sběratelem. Od něho mladý František převzal úctu k řemeslnému umu předků, která jej dovedla k absolvování střední školy sklářské v Teplicích, kde v té době vyučoval jeden z nejvýznamnějších českých etnografů, Josef Váreka. Na otcem podporované záliby, vztah k minulosti a památkám, nezapomněl František Ledvinka, ani když po úspěšně složené maturitě pracoval v ústecké sklárně. Když si později doplňoval vzdělání, bylo to na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy ve dvou jemu

1

2

3

4

Obr. 1. František Ledvinka jako aktivní účastník jedné z oblíbených akcí zubrnického muzea, Podzim na vesnici. Foto: Jitka Skořepová, 2014.

Obr. 2. Kromě standardních prohlídek pořádá Skanzen lidové architektury Zubrnice tradičně několik výročních akcí, vesměs úspěšných a oblíbených. Foto: Jitka Skořepová, 2014.

Obr. 3. Zubrnice, letecký pohled na areál muzea s kostelem sv. Maří Magdaleny v popředí. Foto: Libor Sváček, 2013.

Obr. 4. Zubrnice, náves s charakteristickou regionální zastavbou, dnes součástí zubrnického skanzenu. Foto: NPÚ, 2013.

bližších oborech – v etnografii a dějinách umění. Budoucí výsledky práce Františka Ledvinky v Zubrnici by nicméně neměly srovnatelný význam bez další Ledvinkovy záliby, která jej vedla k porozumění přírodě a pochopení významu krajiny – ve volném čase podnikal s přáteli z horolezeckého oddílu výpravy do hor. Své dva nejvýznamnější zájmy využil František později navýsost prakticky, když se po jistý čas živil výškovými pracemi; při opravách věží kostelů a zámků nahlédl na památky z nezvyklého úhlu a zároveň poznal i památkáře, faráře a další lidi, kteří se tehdy v této poněkud opomíjené oblasti kultury pohybovali. K plnohodnotné profesionální dráze zbýval vlastně jeden, poslední krok – 1. září 1972 nastoupil František Ledvinka do Okresního muzea v Ústí nad Labem, kde se brzy stal ředitelem. Muzeum v této době potřebovalo člověka s vizí a rozhledem, snad i se statečností vskutku horolezeckou. Nejen že nemělo zpřístupněné expozice, ale sídlilo navíc v chátrajícím zámku v Trmicích. Nový ředitel František Ledvinka zajistil opravu trmického zámku a zároveň se mu podařilo i přesvědčit kompetentní místa o výhodách, jež přinese zpřístupnění expozic muzea v monumentální neorenesanční školní budově v centru Ústí nad Labem (po vystěhování ško-

láků se sice muzeum o bývalou školu dělilo po dlouhou dobu ještě s poštou, po kompletní rekonstrukci na konci 20. století v ní však konečně získalo důstojné sídlo).

Činnost muzea se v této době soustřeďovala převážně na záchranné terénní výzkumy, prováděné především v obcích likvidovaných důlní činností. Ledvinka s kolegy vyrážel do opuštěných obcí, kde dokumentovali fotograficky i kresebně zanikající památky, zaznamenávali vyprávění pamětníků a doplňovali sbírky muzea o „trojrozměrné doklady k vesnickému životu a životu dělnictva na Ústecku“ (realitu této absurdní situace Ledvinka stručně, ale velmi zajímavě shrnul ve statí *K záchranným výzkumům Okresního vlastivědného muzea v oblasti důlní činnosti*)¹. Navázal tak na činnost svého učitele Josefa Vařeky, který publikoval několik studií věnovaných etnografickému průzkumu zanikajících oblastí.

■ Poznámky

1 Ledvinka, František, *K záchranným výzkumům Okresního vlastivědného muzea v oblasti důlní činnosti*, *Národopisný věstník československý* III, 1986, s. 45–51.

Byla to opět snaha zachránit alespoň výsek zanikajícího historického dědictví, která Ledvinku přivedla do Zubrnice. Zdejší kostel sv. Maří Magdaleny, barokní dílo Octavia Broggia, byl určen k demolici. Ledvinkovi se v roce 1975 spolu s Krajským střediskem památkové péče a ochrany přírody (předchůdcem dnešního územního odborného pracoviště NPÚ) podařilo toto rozhodnutí zvrátit s odůvodněním, že kostel může sloužit jako depozitář pro rychle se rozrůstající sbírky muzea. Před demolicí se zároveň podařilo zachránit i největší zubnickou usedlost, dominantu návsi, č. p. 61. Muzeum ji převzalo do své správy od státního statku, který ji (zne)užíval jako sklad hnojiva a šrotovnu krmných směsí, a zahájilo rozsáhlou rekonstrukci s původním cílem adaptovat usedlost pro rekreační účely (fotografie z této akce jsou dodnes součástí expozice). Obnova usedlosti byla započata rekonstrukcí roubených stěn přední části domu napadených dřevomorkou, při níž byly obnoveny původní menší okenní otvory. Do nich byly osazeny kopie starších oken, vytvořené podle jediného zachovaného exempláře v zadní stěně. Při rekonstrukci krovu byla podle analogií z okolních vsí obnovena lomenice, podle výsledků průzkumů pak také fasáda, včetně původního členění a barevnosti. Do světnice byla přenesena kachlová kamna se sporákem z Řepčic.²

V průběhu několikaleté rekonstrukce se zrodila myšlenka využít světnici jako výstavní prostor; ta pak přerostla v záměr využít pro rozrůstající se expozice i další stavby v Zubrnici. V této době totiž – částečně shodou náhod, částečně kvůli potřebě umístit někam ohrožené památky – začaly probíhat první transfery, jimiž František Ledvinka zachránil řadu staveb, článků a prvků lidové architektury z obcí likvidovaných odtěžením. Mezi jinými dřevěnou barokní studnu ze Střížovic, ohroženou sousední tlakovou plynárnou v Úžíně, či špýchárek z Lochočic, obce, která je nyní pohřbena pod stometrovou vrstvou výsypky velkolomu Chabařovice. Do Zubrnice však směřovaly i drobnější doklady života předků – kamenické články, pískovcové sloupky k plotům, kamenné nádrže a koryta na vodu, dveře, ale i stavební materiál.

V roce 1977 proto Ledvinka spolu s kolegy z tehdejšího ústeckého ústavu památkové péče a ochrany přírody vypracoval koncepci muzea lidových staveb, kterou obhájil, a tak vzniklo *Muzeum lidové architektury Zubrnice*, zamýšlené jako záchranný skanzen pro region celého Českého středohoří a některých jeho přilehlých částí. Do Zubrnice, které byly v této době chráněny prostřednictvím ochranného pásma kostela zapsaného mezitím na seznam kulturních památek, začaly přibývat drobnější hospodářské stavby, které nebylo možno zachránit na původním místě (kaple Nejsvětější trojice z Žihlic, přesouvaná bez rozebrání hrázdných stěn, mlíňky, smírčí kříže, boží muka). Následovaly také další obnovy, úpravy a rekonstrukce – domu čp. 74 na návsi, školy a mlýna v Týništi. Navíc

se František Ledvinka podílel na prvních opravách tratě Velké Březno – Zubrnice a na vzniku železničního muzea na zubnickém nádraží. Omezené kapacity muzea řešil František Ledvinka prakticky: řadu prací realizoval v rámci letních studentských brigád. Každé prázdniny se na drobných zemních i stavebních pracích podílelo až 40 studentů. I díky nim byla na konci sezóny roku 1988 poprvé otevřena pro veřejnost první část muzea, statek čp. 61. Postupně byly zpřístupněny další objekty: starý vesnický obchod v domě č. p. 74, sušárna ovoce, kostel, škola a vodní mlýn Týniště č. p. 27. Při převedení zubnického muzea pod správu Památkového ústavu v Ústí nad Labem posledního dne roku 1993 rezignoval František Ledvinka na funkci ředitele ústeckého muzea a stal se na plný úvazek kastelánem ve „svém“ skanzenu. Do Zubrnice se také přestěhoval; koupil zděný dům v areálu mlýna č. p. 27 v Týništi.

Díky Františku Ledvinkovi zubnický soubor lidových staveb nejen existuje, ale – navzdory geografické poloze, dopravní (ne)dostupnosti a sociologickým ukazatelům – dobře žije. Ledvinka je totiž zastáncem myšlenky živého muzea: „...na ohništi má hořet oheň, mlýnské kolo by se mělo otáčet, ve stodole mlátit obilí, v sušárně má vonět ovoce.“³ Kromě běžných prohlídek muzea s průvodcem pořádá skanzen v průběhu roku několik hojně navštěvovaných akcí, při nichž návštěvníci zhlédnou ukázky tradičních zemědělských a řemeslných prací a navíc mohou na místě zakoupit výsledky této produkce. Mezi nejznámější a nejnavštěvovanější patří Zubnický jarmark, dále pak Velikonoce ve skanzenu, Podzim na vesnici, Vánoce v Zubrnici, připomínán je také masopust. Doplňují je divadelní či kejklířská představení, vystoupení folklorních souborů, oblíbené jsou pochopitelně ochutnávky pokrmů našich předků, připravených před zraky návštěvníků přímo v muzeální expozici.

Vedle všeobecně oblíbených akcí klade František Ledvinka důraz na práci s dětmi, mládeží a vůbec se školami, a po vzoru západoevropských skanzenů připravuje programy a projekty na tvůrčí zapojení návštěvníků do tradičních řemeslných činností i zemědělství.

Ani po 40 letech práce a nadšení, které Ledvinka zubnickému skanzenu věnoval, nejsou všechny jeho plány vyčerpány a vize uskutečněny. Chybí splnění ještě jednoho snu, inspirovaného především skanzem Fränkisches Freilandmuseum v Bad Windsheim, tedy jedním z nejlepších pracovišť tohoto typu ve střední Evropě – transformovat Soubor lidových staveb Zubrnice v ekomuzeum. Potenciál k rozvoji vidí Ledvinka na území rozkládajícím se jižně od jádra vesnice, na 20 ha krajiny nedotčené negativními vlivy vývoje v druhé polovině 20. století.

Zubrnice – živé sídlo, památková rezervace a „skanzen“ zároveň

Zubrnice jsou původem středověkou návesní obcí, ležící asi 15 kilometrů východně od Ústí nad Labem, tedy v srdci Chráněné krajinné oblasti České středohoří. Protáhla zubnická náves přechází směrem k jihu na úbočí údolí Lučního potoka v rozvolněnou zástavbu. Skanzen začal vznikat v 70. letech v samém jádru obce, postižené sice negativy poválečného vývoje a kolektivizace, přesto živé. Jeho základem se staly stavby dochované na původním místě, které muzeum postupně doplňovalo stavbami přenesenými z východní části Českého středohoří, i řadou drobnějších objektů, které dříve představovaly samozřejmou součást vesnického života. Tato skutečnost byla příčinou toho, že se při vzniku muzea spojily památkářské a muzejnické přístupy a metody a vznikl skanzen ukazující tradiční vesnici jako celek, v původní velikosti, se všemi podstatnými částmi a v souvislostech historického vývoje. I díky existenci a pozitivnímu vlivu muzea se obec Zubrnice stala pro své urbanistické a architektonické hodnoty v roce 1995 vesnickou památkovou rezervací.

Jádro Zubrnice tvoří bývalé selské usedlosti s prostorným dvorem a pozdně klasicistními patrovými domy. Zděnou zástavbu s bohatou plastickou výzdobou průčelí z první poloviny 19. století v muzeu zastupuje usedlost č. p. 74, v níž je expozice vesnického obchodu z konce 19. století. Více je v muzeu zastoupena architektura roubená a hrázdná, včetně mohutných dvoupodlažních domů, kde patro a podkroví sloužilo k sušení a skladování chmele, jehož pěstování bylo spolu s ovocnářstvím zdrojem hospodářské prosperity kraje. Ideálním příkladem toho, jak hospodářská činnost ovlivňuje podobu tradiční venkovské architektury, je usedlost č. p. 61, první zpřístupněná část zubnického skanzenu, sestávající z mohutného roubeného domu z roku 1808 se zděnou hospodářskou částí s chlévy, patrového zděného výměnku, špýcharu z konce 18. století přeneseného z Lukova, kolny na vozy z počátku 19. století přenesené z Řepčic, hrázdné stodoly z 19. století transferované ze Suletic a z funkční zděné teplovzdušné sušárny ovoce z druhé poloviny 19. století, která stojí v zahradě. Velké stavby návsi doplňují drobnější objekty, které dotvářejí celkový obraz tradiční vesnice – návsi dominuje dřevěná ba-

■ Poznámky

2 František Ledvinka, Roubená usedlost č. p. 61 v Zubrnici – opravy a rekonstrukce související se zpřístupněním muzea lidové architektury Zubrnice, in: *Dřevěné stavby, průzkum, dokumentace, ochrana, využití. Sborník ze semináře. 12. – 13. září 2002, Rožnov pod Radhoštěm*, Rožnov pod Radhoštěm 2002, s. 94–99.

3 Vanda Jiříková, K šedesátinám Františka Ledvinky, *Český lid* II, 2000, s. 181–182.

roční studna z roku 1695, přenesená ze Střížovic, vedle ní plastika sv. Jana Nepomuckého a smírčí kříže původem z Chabařovic. Nezbytností jsou také pískovcové zidky, plaňkové ploty zahrádek a předzahrádek i čedičová dlažba.

Součástí zubnické návsi je původně gotický kostel sv. Maří Magdaleny, barokně přestavěný Octaviem Broggiem v roce 1723, v němž muzeum pořádá koncerty, výstavy a různá představení. Další zubnickou stavbou církevního původu je hrázděná kaple ve stráni nad vesnicí, pocházející ze zaniklé vsi Žichlice; při transferu byla rozebrána na několik dílů tak, aby zůstalo zachováno hrázdění stěn,⁴ a zděný presbytář byl převezen jako celek. Součástí muzea je také škola z roku 1863, stojící za kostelem, s expozicí věnovanou první polovině 20. století. Nejnovějším přírůstkem muzea v jádru obce je dům přenesený z Loubí na Českolipsku, jehož obnova či rekonstrukce v Zubrnici byla dokončena v roce 2012. Je to mohutná patrová roubená stavba se dvěma pavlačemi, dendrochronologicky datovaná do let 1697–1699, patřící k nejhodnotnějším vesnickým stavbám regionu. Původně byl dům sídlem nejbohatších sedláků s dědičnou funkcí rychtářů, po transferu jej muzeum využívá pro školní programy, pro předvádění řemesel.⁵

Další možnosti rozvoje

Po dokončení stavby usedlosti z Loubí jsou prostorové možnosti zubnické návsi z hlediska dalšího rozvoje muzea vyčerpány. Součástí muzea je však také 20 ha krajiny jižně od jádra obce, na katastrech obcí Týniště, Touchořiny a Knínice – a právě na toto území se František Ledvinka dlouhodobě orientuje.

V údolí Lučního potoka, na 12 kilometrech, které měří jeho tok od pramene po soutok s Labem, stálo v 19. století 27 mlýnů, většinou malých, s jedním kolem na horní vodu, ale někdy také s pilou či jinými provozy. Zřizovány byly v 17. a 18. století jako vrchnostenské, později byly propachtovány nebo prodány. Velikou koncentrací zařízení na vodní pohon umožňoval velký spád potoka, pro České středohoří typický, a maximální využití vodního potenciálu, když jeden náhon napájel další.

Na dvoukilometrovém úseku potoka, jehož okolí dnes Soubor lidových staveb Zubrnice spravuje, stálo mlýnů pět. Jako první byl zubnickým skanzenem obnoven a zpřístupněn mlýn na katastru obce Týniště č. p. 27, tzv. Walschmühle, založený v roce 1758 a zachovaný v podobě z roku 1803. Jeho areál byl doplněn stodolou přenesenou z Rašovic a stavbou z Řehlovice.

Druhým z mlýnů, jehož obnovu František Ledvinka zahájil, je tzv. Schelmühle, tedy Týniště č. p. 28, nejstarší ze zdejších staveb. Prvně je zmiňován k roku 1637, od roku 1710 byly jeho součástí vodní pila a lisovna oleje se stoupami, které však zanikly při požáru roku 1831. Po obnově fungoval až do druhé poloviny

20. století, kdy byl kvůli zřízení ochranného pásma vodárny celý areál zbořen – zachovaly se jen základy, náhon a dvě lednice s prostorem pro tři vodní kola.⁶ Mlýn, který dnes na základech stojí a půdorysně až neuvěřitelně odpovídá původní stavbě, byl do Zubrnice přenesen z nedaleké Homole. Záměr zubnického kastelána Františka Ledvinky – osadit uvnitř mlécí zařízení z malého strojního mlýna a stavbu zpřístupnit – se však již delší dobu z různých důvodů nedaří naplnit.

V ideálním případě by se obnovy mohl dočkat i mlýn Týniště č. p. 23, zv. Fiedelmühle, k němuž má muzeum kromě řady fotografií k dispozici také stavební projekt z poloviny 19. století. Předcházet jí však musí archeologický výzkum a odkrytí zasypaných částí. Ten byl již dokončen v případě mlýna Touchořiny č. p. 40, tzv. Hutmühle, a na zjištěnou podobu mlýna je možné se odkázat při budoucí rekonstrukci. Posledním z mlýnských pětice je tzv. Buklmühle, tedy Touchořiny č. p. 39. Ze všech muzeálních mlýnů je nejzachovalejší a v dohledné době se uvažuje o jeho zajištění, rehabilitaci obvodových stěn a zakončování stavby v podobě ošetřené zříceniny.⁷

Ledvinkova vize – od „souboru lidových staveb“ k ekomuzeu

Obnova – transfer či rekonstrukce – a zpřístupnění mlýnských staveb a jejich zařízení je samozřejmým základem pro další rozvoj zubnického muzea; plány Františka Ledvinky jdou však mnohem dál. Malebná krajina, izolovanost od vlivů civilizace a pohledové členění území jižně od Zubrnice jej přivedly na myšlenku vědecky zrekonstruovat historickou plužinu a vytvořit zde – jako první v Čechách – agrikulturní expozici 19. století. Na základě údajů stabilního katastru z roku 1843 plánuje obnovu poliček v původní struktuře osídlení, cest lemovaných stromořadím, sadů s tradičními odrudami ovoce, tyčových chmelnic, historických selských a mlýnských zahrad i segmentů tradičního lesního hospodářství.

Inspirací k této myšlence byla Františku Ledvinkovi činnost Frankisches Freiland muzeum v Bad Windsheim, jedné z nejvýznamnějších institucí tohoto druhu v Evropě. Frankisches Freiland muzeum tvoří rozlehlé území se čtyřmi vesnicemi a po staletí obdělávanou „kulturní“ krajinou, rozčleněnou říčkou Aisch se sítí mlýnských náhonů a rybníků. Zubnické muzeum má na rozdíl od ostatních českých skanzenů možnost tento model zopakovat a zrekonstruovat kulturní krajinu „pouhou“ obnovou původního uspořádání, což je neopomenutelný potenciál, jenž by neměl zůstat nevyužit.

Zárukou dobrého výsledku tohoto nesnadného projektu by byla Ledvinkova osobnost; ač původně muzejník, je František Ledvinka zastáncem spojení muzeálního a památkářského pohledu, jež je nejlepším základem pro vytvoření komplexní a maximálně autentické expozice „skanzenů“, ať už jsou oficiálně nazývány muzei, nebo soubory lidových staveb. Ledvinko-

va široká a detailní znalost terénu i historických reálií a dlouholeté zkušenosti s transfery a praktickou stránkou stavebních prací by navíc představovaly záruku historické věrnosti konstrukcí a prvků i materiálové a technologické kontinuity.

Jeho teze, na jejímž naplnění léta pracuje, totiž že muzeum v přírodě by „mělo být databankou všech poznatků o lidovém stavitelství své sběrné oblasti nejen z hlediska ikonografického, měřičské dokumentace apod., ale databankou především i všech detailů jednotlivých konstrukčních prvků, článků, řemeslných postupů a místních stavebních zvyklostí“, by ke kvalitě výsledku značně přispěla.

Realizace Ledvinkovy vize o transformaci „souboru lidových staveb“ v ekomuzeum se v tuto chvíli, bohužel, zdá být dosti vzdálená. Muzeum svépomocí dlouhodobě zajišťuje čištění mlýnského areálu od náletových dřevin a díky spolupráci muzea s Fakultou životního prostředí Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem se podařilo zajistit z dotace na obnovu rybníčku mlýna č. p. 27 a náhonů mlýna č. p. 28. Další práce – počínaje připravenou rekonstrukcí pily a stoupy mlýna č. p. 28 – se však již dlouhou řadu let z řady důvodů nedaří dokončit, nebo ani započít.

František Ledvinka však ve svém životě dokázal mnoho a často se mu podařilo prosadit to, co jiní považovali za nemožné. Věřme, že se mu i tentokrát podaří uvést myšlenku v život.

Jana TICHÁ

■ Poznámky

4 František Ledvinka, Muzeum lidové architektury Zubrnice – transfer kaple Nejsvětější trojice z Žichlic (aneb boj o autenticitu muzeí v přírodě), in: *Obnova, oprava a rekonstrukce objektů lidového stavitelství a regenerace vesnických sídel, Sborník příspěvků z celostátního semináře pořádaného SÚPP Praha a referátem kultury Okresního úřadu v Ústí nad Orlicí ve dnech 15. – 17. září 1997 v Ústí nad Orlicí*, Praha 1998, s. 35–38.

5 <http://skanzen.zubrnice.cz/stavba-preneseneho-objektu-z-loubi/>, vyhledáno 10. 1. 2016.

6 František Ledvinka, Muzea v přírodě z pohledu praktické památkové péče v souvislosti se současnými problémy, *Museum Vivum* VI, 2010, s. 29.

7 Více k historii mlýnů a koncepci jejich obnovy viz František Ledvinka, Spolupráce Muzea Lidové architektury s ochranou přírody, in: *Ochrana a regenerace vesnických staveb a sídel v chráněných územích (PR, PZ a OP, NP a CHKO), Sborník ze semináře, 12. – 14. září 2001, Broumov*, Praha 2001, s. 14–16.